

ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОПАГАНДИСТСЬКЕ ТА КУЛЬТУРОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСОБОВОГО СКЛАДУ УКРАЇНСЬКОГО КОНТИНГЕНТУ В ІРАКУ 2003–2005 рр.

У статті розкриті питання організації інформаційно-пропагандистського та культурологічного забезпечення українського миротворчого контингенту в Іраку.

Ключові слова: інформаційно-пропагандистське забезпечення, культурологічне забезпечення, миротворчий контингент.

Постановка проблеми та її актуальність. Актуальність теми статті зумовлена тим, що розкриття досвіду організації складових морально-психологічного забезпечення (МПЗ) виконання завдань українським контингентом в Іраку є важливим з огляду на теоретичне і практичне їх значення в подальшому плануванні участі українських військових в миротворчих операціях.

Метою автора було проаналізувати важливість організації інформаційно-пропагандистського та культурологічного забезпечення особового складу міжнародного миротворчого контингенту в Іраку та її вплив на виконання поставлених завдань.

Світова цивілізація шукає шляхів вирішення існуючих і попередження майбутніх військово-політичних конфліктів. Певне місце тут належить нашій державі. Участь України у вирішенні конфліктних ситуацій у “гарячих точках” світу є складовою її загального внеску в нову архітектуру європейської і світової безпеки. Для України, як і для будь-якої іншої держави, життєво необхідним є гарантування стабільності та безпеки в регіонах своїх сусідів, в інших регіонах Європи та світу. Адже безпека кожної країни в сучасних умовах тісно пов'язана зі стабільністю і безпекою світу загалом. Україна як активний член Організації

Хабчук Андрій Олексійович, заступник командира військової частини, м. Житомир.

© Хабчук А.О., 2012

Об'єднаних Націй (ООН) виходячи зі свого важливого геополітичного розташування, безумовно, несе відповідальність за підтримання регіональної та загальноєвропейської безпеки. Її високий авторитет у цій справі зумовив те, що вона, природно, не може залишатись осторонь проведення миротворчих операцій світового масштабу під егідою ООН та НАТО.

Україна, враховуючи необхідність забезпечення власної воєнної безпеки та оборони, усвідомлюючи свою відповідальність у справі підтримання міжнародної стабільності, як суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава має Збройні Сили України із необхідним рівнем їх бойової готовності та боєздатності [1]. Миротворча діяльність України є однією із вагомих складових її зовнішньої політики та забезпечення національної безпеки. Після проголошення незалежності та утворення власних ЗС Україна почала брати активну участь в операціях з підтримання миру та безпеки. Головна мета участі Збройних Сил України у миротворчій діяльності – прагнення зміцнити національну безпеку України через створення стабільного зовнішньополітичного середовища як у цілому в світі, так і вздовж державних кордонів [2, 3].

Український миротворчий контингент в Іраку виконував завдання у період з серпня 2003 р. по грудень 2005 р. (склад контингенту та хронологія участі: 5 окрема механізована бригада (омбр) – 1621 особа: серпень 2003 – березень 2004 рр.; 6 омбр – 1621 особа: березень – жовтень 2004 р.; 7 омбр – 1587 осіб: жовтень 2004 – травень 2005 р.; 81 тактична група – до 900 осіб: травень – грудень 2005 р.)

Підставою щодо направлення українських військово-службовців до республіки Ірак були Указ Президента України від 02.06.2003 № 459, Закон України від 05.06.2003 № 897-IV, Постанова Кабінету Міністрів України від 04.06.2003 № 869 [4–6].

Умови, в яких українські миротворці виконували завдання, були пов'язані із суттєвим впливом різних чинників на морально-психологічний стан особового складу, і питання морально-психологічного забезпечення військовослужбовців перед командуванням контингенту стояло дуже актуально. Сприяли цьому: важкі природно-географічні умови виконання завдань українським миротворчим контингентом;

незвичні кліматичні умови, які характеризувались високим рівнем температури повітря (протягом літа максимальна температура повітря сягала +65°C); систематичні обстріли базових таборів коаліційних сил, що тримало особовий склад підрозділів у постійній напрузі; виконання завдань, пов'язаних із ризиком для життя.

У статті розкрито інформаційно-пропагандистське та культурологічне забезпечення особового складу українських миротворчих контингентів в Іраку як складових морально-психологічного забезпечення міжнародних миротворчих операцій.

Інформаційно-пропагандистське забезпечення та зв'язки з громадськістю. Інформаційно-пропагандистське забезпечення та зв'язки з громадськістю – це система цілеспрямованих заходів щодо формування стійкого і керованого морально-психологічного стану особового складу шляхом оперативного впливу на його свідомість з метою адекватного розуміння ним воєнно-політичної та бойової обстановки, завдань, що покладені на війська, та умов їх виконання. Воно повинно бути безперервним, своєчасним, оперативним, об'єктивним, відповідати тим завданням, які стоять перед миротворчими підрозділами [7, 73–74].

Процес інформаційно-пропагандистської діяльності передбачає наявність системи комунікації та інших структурних елементів комунікативного процесу, тому інформаційно-пропагандистське забезпечення слід розглядати як інформаційно-комунікативні процеси, які передбачають цілеспрямований інформаційно-пропагандистський вплив на військовослужбовців з метою формування у них певних норм поведінки, що забезпечить якісне виконання навчально-бойових та бойових завдань [8, 78–82].

Інформаційно-пропагандистське забезпечення та зв'язки з громадськістю українського миротворчого контингенту в Іраку планувались та здійснювались у відповідності до завдань встановлення та підтримання зв'язків з органами місцевої влади, лідерами політичних партій і громадських організацій, засобами масової інформації. Виконанням цих заходів у кожній бригадній ротації безпосередньо опікувались командири бригад, їх заступники з гуманітарних питань. Така увага була наслідком того, що підтримання надійних зв'язків з владою є гарантом безпеки особового

складу під час виконання ним завдань в межах зони відповідальності. У складі 5 омбр таку діяльність здійснювало безпосередньо командування бригади, згодом у складі 6 та 7 омбр було створено відділення по зв'язках з громадськістю (чотири офіцери: начальник відділення, старший офіцер, офіцер відділення, перекладач).

Практична діяльність фахівців відділення полягала у постійних системних контактах з представниками всіх місцевих політичних і релігійних партій та рухів, нерелігійних організацій, навчальних закладів, керівників державних структур, силових формувань.

Зона відповідальності контингенту загальною площею 17 тис. кв. км проходила в межах провінції Васіт, яка займала центрально-східну частину території Іраку на рівнині Ель-Джазіра. Впродовж 2003–2005 рр. у провінції Васіт стало традицією проведення засідань координаційної ради представників місцевих засобів масової інформації. Всі вони, в основному, присвячувались питанням початку, розгортання та посилення якості професійної діяльності журналістів та журналістських колективів. В 2004 р. за підсумками діяльності іракських медіа-колективів телерадіокомпанія “Ель-Кут TV”, газета “Васіт сьогодні ” та регіональний медіа-центр визнані кращими в Республіці Ірак. У провінції Васіт видавалося близько десяти газет, виходили в ефір три місцеві телерадіокомпанії, працювали спеціальні кореспонденти багдадських і світових засобів масової інформації, повноцінно функціонувало регіональне бюро спілки журналістів Республіки Ірак.

Під час першої ротації був розпочатий та в подальшому продовжений активний моніторинг суспільно-політичної обстановки (СПО), що склалась в регіоні, безпосередньо в провінції Васіт та на кордоні з Іраном. Уточнення обстановки та зміни щодо ставлення до українського миротворчого контингенту здійснювались під час проведення гуманітарних акцій, надання медичної допомоги та у неформальних розмовах з місцевим населенням. Особливістю такої інформації був її тимчасовий характер. Вона допомагала зберігати життя військовослужбовцям, стосувалась безпеки конвоїв, виконання завдань на ірано-іракському кордоні тощо.

Унаслідок створення системи добування та узагальнення інформації про СПО вдалося відстежувати та аналізувати

політичну, економічну та екологічну ситуацію в регіоні, уточнювати етнічний та конфесійний склад населення, виявляти можливі провокації проти українського контингенту, розробляти практичні рекомендації командуванню, прогнози щодо поведінки тих чи інших політичних сил в регіоні та розвитку подій в цілому.

Важливим завданням інформаційно-пропагандистського забезпечення під час кожної ротації було створення та підтримання позитивного іміджу українського миротворчого контингенту ЗС України серед місцевого населення. Цей процес здійснювався за рахунок налагодження тісної взаємодії командування бригади, відділів штабу з місцевими органами державної влади, духовенством, найбільш впливовими особами провінції Васіт, керівниками іракської поліції, прикордонної поліції та національної гвардії.

Для поширення інформованості місцевого населення про діяльність українських військовослужбовців на території Іраку було створено і розгорнуто практичну діяльність позаштатної групи психологічних операцій. Офіцерами цієї групи проводилась робота щодо співпраці з місцевими засобами масової інформації з інформаційно-пропагандистського впливу на місцеве населення. Розроблено та віддруковано п'ять видів інформаційних листівок для розповсюдження серед місцевого населення з метою висвітлення правдивої та об'єктивної інформації про діяльність українського військового контингенту та протидії розповсюдженню чуток. Їх кількість склала 230 тис. примірників. У подальших ротаціях до цієї роботи долучилися відділення зі зв'язків із громадськістю, колектив редакційно-видавничої групи бригади.

Створення позитивного іміджу українського миротворчого контингенту вважалося важливим завданням ще й тому, що допомагало підтримувати обстановку безпеки навколо наших підрозділів, локалізувати дії терористичних груп.

Інформаційно-пропагандистське забезпечення особового складу українських миротворчих контингентів мало ряд особливостей, пов'язаних, безперечно, із забезпеченням виконання підрозділами миротворчих завдань. Їх вирішенню сприяла гуманітарна підготовка, яка була складовою інформаційно-пропагандистського забезпечення і навіть у

специфічних умовах залишається одним з основних предметів навчання особового складу та ефективним засобом впливу на його свідомість.

Організація та проведення гуманітарної підготовки з особовим складом бригади здійснювались згідно з вимогами “Концепції гуманітарного і соціального розвитку у Збройних Силах України”, Директиви Міністра оборони України, наказу командира бригади та інших керівних документів і за часом проведення були пристосовані до умов виконання завдань за призначенням. Тематика занять визначалась на підставі актуальних завдань, що виконували підрозділи бригади.

Головною метою *гуманітарної підготовки* під час виконання особовим складом з’єднання завдань за призначенням було: забезпечення збереження життя та здоров’я особового складу; розвиток дружніх стосунків між народами України та Іраку; здійснення інформаційних заходів щодо підвищення рівня морально-психологічного стану і військової дисципліни особового складу; організація інформаційно-пропагандистського забезпечення бойового чергування під час виконання завдань за призначенням; завчасне планування інформаційно-пропагандистського забезпечення застосування миротворчих підрозділів у системі планування їх морально-психологічного забезпечення; цілеспрямоване інформаційно-пропагандистське забезпечення малих груп і колективів, які беруть участь у виконанні конкретних миротворчих, конвойних, охоронних, патрульних, спостережних та інших завдань; управління засобами інформаційно-пропагандистського забезпечення під час виконання завдань за призначенням; організація інформаційних і пропагандистських заходів забезпечення психологічної підготовки, психологічної допомоги та психологічної реабілітації військовослужбовців, які виконують миротворчі завдання в умовах надзвичайних ситуацій.

Головні зусилля в гуманітарній підготовці були зосереджені на формуванні у кожного військовослужбовця почуття любові до України та її народу, культури, традицій і культурних цінностей, гідності, честі й національної свідомості, вірності Військовій присязі, особистої відповідальності за безпеку Української держави, виконання завдань під час

миротворчої операції в Республіці Ірак; вивченні положень Конституції України, законів України, військових статутів Збройних Сил України; вихованні поваги до військових традицій, ритуалів, правил поведінки, форми одягу; підвищенні рівня інформованості особового складу про соціально-політичний, соціально-економічний стан та духовний розвиток суспільства, міжнародне становище та воєнну політику України, про суспільно-політичний стан, воєнно-політичну та релігійну обстановку в Республіці Ірак, особливо у провінції Васіт.

Основна увага на заняттях з гуманітарної підготовки приділялася: вивченню воєнно-політичної обстановки в регіоні перебування та світі; ставленню України до міжнародних інститутів безпеки, роз'ясненню міжнародного гуманітарного права; вивченню культури, релігії та звичаїв іракського народу; роз'ясненню військовослужбовцям вимог законодавства України щодо їх соціальних гарантій та прав, пов'язаних з виконанням бойових завдань; доведення заходів безпеки при виконанні службово-бойових завдань та у повсякденній діяльності; відповідальності за здійснення загальнокримінальних та військових злочинів.

Командирами (начальниками) усіх рівнів використовувався потенціал гуманітарної підготовки для підтримання високого рівня бойової готовності, удосконалення професійної виучки, дотримання законності та зміцнення військової дисципліни, формування у військовослужбовців високих морально-бойових якостей.

Оперативне інформування здійснювалось щоденно перед початком виконання кожного завдання, впродовж 10–15 хв. Суспільно-політичне інформування особового складу про зміни в обстановці, події в зоні відповідальності проводились щоденно в ранковий час. Більш складною була організація інформування особового складу на блокпостах, тут вона мала одиничний характер.

Для задоволення інформаційних потреб особового складу широко використовувалися можливості газети “Миротворець”, що видавалася з періодичністю один раз на тиждень у кількості 500 примірників, активно використовувалися можливості теле-, відеофільмів, радіогазет з метою поширення інформації серед військовослужбовців щодо прикладів мужності, взаємодопомоги, товариських взаємовідносин.

Культурологічне забезпечення. Культурологічне забезпечення – це діяльність командирів, штабів, органів з виховної роботи, яка спрямована на формування у військовослужбовців високої духовної культури і моральних якостей, почуття патріотизму, вірності традиціям українського народу і задоволення їх естетичних потреб через упровадження культурно-виховних, просвітницьких заходів та організацію змістовного дозвілля особового складу з метою підвищення боєготовності і боєздатності військ.

Метою культурологічного забезпечення було: виховання особового складу, мобілізація його на виконання поставлених завдань, що стояли перед бригадою; організація культурного відпочинку особового складу; підвищення загальноосвітнього, культурного і технічного рівня військовослужбовців, формування у них культурних та естетичних поглядів, смаків, потреб і навичок.

Заходи культурологічного забезпечення проводилися, як правило, до державних, релігійних і професійних свят. Їх основними формами були: концерти, конкурси “КВК”; виступи вокально-інструментального ансамблю “Миротворець”; проведення конкурсу колективів художньої самодіяльності “Червона Калина” серед окремих частин і підрозділів; перегляд та обговорення художніх та документальних відеофільмів; привітання військовослужбовців та святкування днів народжень особового складу; спортивні змагання з волейболу, футболу, баскетболу, шахів та шашок; оновлення наочної агітації в містечку; проведення вікторин, диспутів, бесід з особовим складом; організація роботи ротних бібліотечок; відвідування каплиці особовим складом; проведення годин “Духовності” за участю священників; відвідування особовим складом Центру психологічної реабілітації персоналу та Інтернет-клубу.

Загальна організація дозвілля особового складу з’єднання відповідала вимогам керівних документів і проводилася відповідно до розкладу занять. Заходи дозвілля особового складу були спрямовані на організацію культурного відпочинку особового складу, підвищення загальноосвітнього та культурного рівня військовослужбовців. Досвід перебування контингенту в Республіці Ірак засвідчив, що широке і

професійне застосування матеріальної бази виховної роботи дозволило значно поліпшити вирішення завдань військового та естетичного виховання військовослужбовців, організувати змістовне та цікаве дозвілля особового складу.

За допомогою технічних засобів виховання та поліграфії військовослужбовці мали можливість оперативно отримувати інформацію про важливі події в державі та за її межами, жити одним життям з народом своєї Батьківщини.

Для пропагування служби були виготовлені: буклети, пам'ятки, довідники, вимпели, нарукавні емблеми бригади та військові атрибути форми одягу на кожного військовослужбовця, знаки для заохочення особового складу, відеофільми; пам'ятні знаки для нагородження представників державних і військових структур Республіки Ірак і військових контингентів, що входили до складу КООС в Республіці Ірак.

Забезпечення технічними засобами пропаганди.

5 омбр була укомплектована: клубом ПАК-60 – 1 од.; радіоприймачами – 31 од. (“Маяк” – 6 од., “Інтеграл” – 3 од., іншими – 22 од.); телевізорами – 35 од.; відеомагнітофонами – 15 од.; супутниковими антенами – 4 од. (приймали телепрограми каналів: “Інтер+”, “Новий канал”, “ТРК Україна”, “ТЕТ”, “Ентер”), мережею “Інтернет” та телефонного зв'язку. Спілкування військовослужбовців з рідними і близькими організовувалось з використанням засобів радіозв'язку та виходом на військові вузли зв'язку в Києві, Одесі, Житомирі, Львові [9]. Для культурологічного забезпечення особового складу підрозділів 6 і 7 омбр використовувалися: похідний автоклуб ПАК 65/70 на базі ГАЗ-66 – 1 од.; комплекти супутникового телебачення – 18 од.; радіовузли – 2 од.; електростанції – 1 од.; відеокамери – 4 од.; телевізори – 38 од.; відеомагнітофони – 20 од.; музичні центри – 5 од.; магнітофони касетні – 61 од.; баяни – 4 од.; гучномовці – 4 од.; комплект наочної агітації – 6 од.; комплект електромузичних інструментів – 6 од.; художня література – 1100 шт. [9].

Висновки. Підсумовуючи розглянуті питання, хотілося б відмітити, що складні морально-психологічні особливості виконання миротворчих завдань у складі багатонаціональних миротворчих сил в Іраку включали у себе виконання завдань в умовах, що потребують підвищеної психологічної стійкості та високих емоційно-вольових якостей миротворців.

Результатами організації інформаційно-пропагандистського та культурологічного забезпечення особового складу українського контингенту було дотримання законності та зміцнення військової дисципліни, створення та підтримання позитивного іміджу миротворців серед місцевого населення, формування стійкого і керованого морально-психологічного стану особового складу, відновлення моральних, психічних та фізичних сил, задоволення культурних потреб військово-службовців, забезпечення їх необхідними технічними засобами виховання.

1. Закон України “Про Збройні Сили України” від 05.10.2000 // Офіційний Вісник України. – 2000. - № 44. – Режим доступу: URL: <http://www.uapravo.net/index.htm>.
2. Державна програма розвитку Збройних Сил України на 2006–2011 рр. (Основні положення). – К., 2006. – 40 с.
3. Про концепцію (основи державної політики) національної безпеки України. Постанова Верховної Ради України // Відомості Верховної Ради. – 1997. – № 10. – С. 149–156.
4. Указ Президента України “Про направлення миротворчого контингенту для участі України у міжнародній миротворчій операції в Республіці Ірак” від 02.06.2003 № 459. – Режим доступу: URL www.uapravo.net/data/g2003/list36.htm.
5. Закон України “Про схвалення рішення Президента України про направлення миротворчого контингенту для участі України у міжнародній миротворчій операції в Республіці Ірак” від 05.06.2003 № 897-IV. – Режим доступу: URL <http://portal.rada.gov.ua/>.
6. Постанова Кабінету Міністрів України “Про забезпечення діяльності українського миротворчого контингенту, що направляється до Республіки Ірак для участі у міжнародній миротворчій операції” від 04.06.2003 № 869. – Режим доступу: URL <http://zakon.nau.ua/doc/uid=1052.841.0>
7. *Хацановський С.В.* Миротворча діяльність збройних сил України: досвід, теорія, практика / С.В. Хацановський. – К: НАОУ, 2006. – 123 с.
8. *Осьодло В.І.* Організація інформаційно-пропагандистського забезпечення особового складу / В.І. Осьодло, В.І. Петрович, В.І. Савінцев. – К.: НАОУ, 2005. – 342 с.
9. *Лунник О.* Миротворча місія 5-ої окремої механізованої бригади України в Республіці Ірак / О. Лунник // Воєнна історія. – 2004. – № 4–6. – Режим доступу: URL http://warhistory.ukrlife.org/4_6_04_4.htm.

Надійшла до редколегії 02.02.2012 р.

Рецензент: *Л.П. Кривизюк*, кандидат історичних наук, доцент, провідний науковий співробітник Наукового центру Сухопутних військ, Академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів.

Хабчук А.О.

ИНФОРМАЦИОННО-ПРОПАГАНДИСТСКОЕ И КУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ЛИЧНОГО СОСТАВА УКРАИНСКОГО КОНТИНГЕНТА В ИРАКЕ 2003–2005 гг.

В статье раскрыты вопросы организации информационно-пропагандистского и культурологического обеспечения украинского миротворческого контингента в Ираке.

Ключевые слова: информационно-пропагандистское обеспечение, культурологическое обеспечение, миротворческий контингент.

Habchuk A.

INFORMATION, PROPAGANDA AND CULTURAL PROVIDING OF UKRAINIAN PEASKEEPER PERSONNEL IN IRAQ 2003-2005

The article reveals the organization of outreach and cultural support of Ukrainian peacekeeping contingent in Iraq.

Key words: information and propaganda support culturulogical support peacekeeping contingent.